

Met een beetje pech verveel je je nooit

Pat van Boeckel

Met een beetje pech...

Met een beetje pech verveel je, je nooit.

*Weet je altijd de richting aan te geven waarin de geschiedenis zou moeten voortgaan.
Je houdt je agenda goed gevuld zodat je de verveling buiten de deur kan houden.*

Mijn denken over verveling begon jaren geleden, toen ik in een documentaire de verveling tegenover de efficiëntie wilde plaatsen en mijn eigen ervaring veilig buiten schot liet. De documentaire ging over de Franse socioloog Jacques Ellul. Hij beweerde dat de moderne technologische maatschappij nog slecht één waarde kent en dat is die van de efficiëntie. Volgens Ellul wordt alles daardoor bepaald en aan afgemeten. In de film waarschuwde hij voor de ernstige gevolgen daarvan.

Het interview werd afgewisseld met beelden van mensen die in drukke steden ten onder dreigden te gaan aan het drukke verkeer, de spiegelende kantorenflats, de koopgoot, kortom de technologische samenleving.

Een stemming die haaks staat op die goedgeoliede machinerie is de verveling. Daar kan een moderne economie alvast zeker niet op draaien.

Voor een latere documentaire ging ik op zoek naar plaatsen waar ik die verveling in beeld zou kunnen brengen.

Ik kwam terecht in een vervallen dierentuin in Rusland. Totaal vervreemd van hun natuurlijk leefwereld sliepen de meeste dieren of hadden zich, zo goed als dat kon, verscholen. Sommigen sjokten hoofdschuddend op en neer in hun vervuilde kooien.

Deze opzet van een dierentuin voldoet inmiddels niet meer. We zijn gewend geraakt aan de prachtigste documentaire beelden van dieren in de wilde natuur.

Mijn idee was directeurs van moderne dierentuinen te interviewen. Zij moeten er immers als een soort regisseur voor zorgen dat de dieren zich minder verveeld aan de bezoekers tonen. Alhoewel dit verhaal een mooie metafoor was voor mijn filmidee over de verveling, kwam het niet in de buurt van mijn eigen ervaring met verveling. Die ervaring kun je niet met die van dieren vergelijken.

De beelden kwamen op de plank terecht en hoe vaker ik daarna probeerde aan vrienden uit te leggen waarom mij het de verveling (juist in deze tijd) zo interesseerde, hoe meer woorden ik nodig had en hoe langer ik het onderwerp liet rusten. Omdat Ton Lathouwers een van de weinige mensen is die mij blijft aansporen om ermee door te gaan (misschien is dit een verborgen koan training) doe ik hier een hernieuwde poging om uit te drukken waarover het voor mij gaat.

*Er bestaat een moeheid van het abstracte intellect die de vreselijkste
aller moeheden is. Ze is niet zwaar zoals moeheid van het
lichaam, noch verontrustend zoals moeheid door emotie. Het is de
last van het besef van de wereld, een niet kunnen ademen met de ziel.*

Pessoa

Een korte beschrijving van 3 stadia van verveling.

De eerste is de meest voorkomende en het makkelijkst te bestrijden. Het is de tijd waarbij je moet wachten op de trein die vertraagd is. Je hebt even niets voor handen voor de tijd die plotseling teveel is. Je zit ermee opgescheept het is de extra tijd die je niet van te voren zag aankomen en waar je dus geen vulling voor geregeld had.

Het tweede stadium gaat dieper en is de verveling die iedereen vanuit zijn jeugd wel kent. De druilerige zondagmiddag waarbij de verveling geen directe oorzaak meer heeft. Deze tijd of liever gezegd deze ervaring word door de komst van internet en games steeds zeldzamer. Geen zondagse stiltes meer of ruis op de tv na de klok van 11 uur 's avonds.

Maar de derde fase, die je beter omschrijven kan als een *diepe* verveling, is de stemming die onverwachts opkomt en waarbij de zinloosheid van het bestaan zich aan je opdringt. Het lukt je dan niet meer om het lijstje van alle belangrijke dingen die je nog zou willen doen voor ogen te krijgen om het te verdrijven. Het is wezenlijk anders dan de stemming waarin je zit als je op eigen initiatief je zo nu en dan eens afvraagt wat de zin van het bestaan ook alweer is. Het komt niet voort uit een filosofische tekst een goed gesprek of een opgezochte stilte. Nee, het overvalt je.

Deze verveling kan niet als strategie uitgezet worden. Het overkomt je, je moet er doorheen en pas veel later kan je bemerken of het een gift of een vergif is geweest. Je kunt het niet inzetten als een therapie (hoe noodzakelijk dat soms ook mag lijken in deze hectische tijd) om rustiger te worden. Verveling komt op, zoals Walter Benjamin het beschrijft, "wanneer wij niet meer weten waarop wij wachten."

*We worden overweldigd door weerzin en droefheid, waarvoor we
geen aanleiding kunnen vinden. De bron van elke mystieke ervaring
is uitgedroogd. De stroom van gedachten raakt verloren.*

*Zij wordt onevenwichtig en verward. We klagen, we trachten
onze ziel te herinneren aan zijn werkelijke doel. Maar tevergeefs.*

*Dorheid van de ziel! En noch het verlangen naar de hemel, noch
de vrees voor de hel kunnen onze lethargie doorbreken.*

-Cassianus in de vijfde eeuw

Inmiddels heeft Awee Prins een prachtig boek geschreven over de verveling en vorig jaar won de documentaire *Bloody Mondays & Strawberry Pies* het Nederlands film festival met het zelfde thema. Een mooie film die een pleidooi lijkt te houden om in de moderne tijd de stemming van de verveling, als vertraging meer toe te laten.

Maar voor mij gaat het verder en voorbij aan deze vertraging. Verveling staat niet als iets positiefs tegenover iets anders zoals arbeid, aanpakken of daadkracht. Het laat zich daar niet mee vergelijken, het is een ervaring die je op een raadselachtige wijze voor even buiten de tijd plaatst. Even valt je houvast weg, je zelfbeeld, dat je elke ochtend na een lange nacht van afwezig zijn toch maar weer paraat hebt, lijkt nu onvindbaar. Het is geen overdenking meer en je denken is niet sterk genoeg om je van deze stemming te verlossen. Je verhaal naar de buitenwereld, over alles wat voor jou zo belangrijk en noodzakelijk is in het bestaan, wordt doorbroken. Het beangstigt, maar tegelijkertijd, omdat je ervaart dat er naast of misschien achter het beeld wat je van jezelf geconstrueerd hebt (het beeld dat je als bescherming zorgvuldig hebt opgebouwd tegenover de buitenwereld) nog iets anders 'over' is. Dat je meer bent dan je eigen constructie en dat je niet goed weet of het realiseren daarvan je meer beangstigt of bevrijdt.

Niets is zo onverdraaglijk voor de mens als in volledige rust te zijn, zonder hartstochten, zonder werk, zonder verstrooiing, zonder inspanning. Dan voelt hij zijn nietigheid, zijn verlatenheid, zijn ontoereikendheid, zijn afhankelijkheid, zijn onmacht, zijn leegheid. Aanstonds stijgt uit het diepst van zijn ziel de verveling op, de somberheid, de droefgeestigheid, het verdriet, de spijt, de wanhoop.

Pascal

Volgens Blaise Pascal wil iedereen ervaren dat er buiten die constructie ook nog te leven valt. Voor hem was dan ook het zoeken naar God het enige wat van belang kon zijn. Maar dat die weg niet eenvoudig is en je er niet zeker van bent dat je hem ooit zult vinden, verliezen we ons in amusement, we houden onszelf bezig. Maar Pascals (religieuze) zoektocht naar betekenis lijkt een bijna 'logisch' vervolg voor iedereen die deze eenzaamheid ervaart. De eenzaamheid die vroeg of laat opkomt nadat wij zonder medeweten geworpen zijn in deze wereld. In dit bestaan waarin je de eigenschappen hebt meegekregen die het mogelijk maken je diep van jezelf bewust te worden. We hebben de vrijheid om ons af te vragen wie we zijn en waarom we hier zijn. Maar omdat er op deze vraag geen logisch antwoord kan volgen en het steeds weer stil blijft is het de vraag of we deze eenzaamheid kunnen en willen aanvaarden. Of hopen we zoals Pascal op een verzoening buiten de logica.

*Omdat deze vleugels geen vleugels meer zijn die dragen
maar louter slagen in de lucht
lucht die nu uiterst droog is en klein
kleiner en droger dan de wil
leer ons bekommerd en onbekommerd zijn
leer ons zitten, doodstil.*

T.S. Eliot

Awee Prins: Uit Verveling

Coco Schrijber: Bloody Mondays & Strawberry pies

Pat van Boeckel
